

Sven Atle Johannesen: **Dahl med Mendelssohn!**

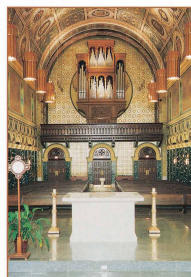
Mendelssohn and the Organ Sonata
Felix Mendelssohn Bartholdy: 6 Sonater, op. 65. Div. enkeltsatser.
Anders Eidsten Dahl, orgel
Spilt i Sofienberg kirke, Oslo.
Orgel: Eule Orgelbau, 2014
LAWO LWC 1108 (2016)

Sonater sammenlignet med:
Mendelssohn: Organ Sonatas 1-6, Op. 65
Stephen Tharp, orgel
Spilt i St Clement's Catholic Church, Chicago
Orgel: Casavant Frères op. 3557, 1983
Naxos 8.553583 (1997)

Anders Eidsten Dahl har igjen kommet med en glitrende utgivelse. På Sofienberg kirkes Eule-orgel har han nå lydfestet Mendelssohns orgelsonater, sammen med de satsene som ble til i komposisjonsprosessen, men som ikke fikk plass i den endelige utgaven av sonatene. De ekstra satsene blir behandlet med like stor respekt som de «egentlige» sonatesatsene og gjør dette til en enda mer interessant utgivelse. Men Dahl viser oss også at Mendelssohn gjorde rett da han reviderte og byttet ut satser: Ikke noe av «ekstramaterialet» kommer opp mot det endelige utvalget.

NAXOS **The Organ Encyclopedia** **DDD**
8.553583

MENDELSSOHN

Organ Sonatas

Nos. 1 - 6, Op. 65

Stephen Tharp

Valg av orgel må klart ha påvirket spillet i denne utgivelsen. Eules instrument er relativt stort med 44/III+P, og det er rikelig med stemmer som kan gi et monumentalt «trøkk». Dessuten er Sofienberg kirke er rikt kirkerom, og

kan by på klangforedling på alle dynamiske nivåer, fra *ppp* i ekkoverket til fulltonende tutti. Dahl vet også å utnytte karakteren i Eule-orgelets enkeltstemmer, bl.a. en nydelig Rohrflöte 8' med sterk identitet. Alt etter satsenes karakter og den valgte registrering finner Dahl et egnet tempo og en grunnleggende affekt som passer perfekt og som gjør dette til en helstøpt totalopplevelse.

Orgelet i Sofienberg er inspirert av et slags tysk klassisk-tidligromantisk klangkonsept, først og fremst i tradisjon etter Ladegast, men det kan også finnes spor etter f.eks. Sauer-tankegang. Sånn sett passer instrumentet som hånd i hanske til en klassisk-romantiker som Mendelssohn. Orgelklangen understreker satsenes karakter, de dynamiske krav oppfylles til fulle og melodilinjene framstår tydelig, også når alt spilles i forte på en manual. Sonate 5 kan stå som eksempel på hvordan dette er blitt så vellykket: Sats 1 (Andante) med fyldige grunnstemmer, uten tilslørende tykk klang – sats 2 (Andante con moto) mer tilbakeholdt, med svakere grunnstemmer, klar og tydelig pedal i quasi pizzicato, og med en passende klanglig kontrast til foregående sats, ikke bare med svellen lukket – sats 3 (Allegro maestoso) med et rørforsterket mektig plenum, men likevel transparent. Også åpningssatsen i sonate 6 (*Vater unser*-variasjonene) framstår forbillig, med idiomatiske registreringer, dynamisk og klanglig variasjon og ulike plenumspreget. Det er en logisk sammenheng mellom satsens deler, og når den kulminerer (fra t.

182) får vi virkelig demonstrert hvor ekspressive, men samtidig disiplinerte Eules rørstemmer i pedal er. Dessuten er det imponerende hvordan både orgel og utøver takler de aksentuerte akkordene i *ff* i Allegro-delen (fra t. 92.) Det er her det kan bli upresist hvis organisten slurver med teknikken, trakturen er upresis eller luftforsyningen er utilstrekkelig – eventuelt alt dette på en gang. Men her fungerer det perfekt! Eule har levert et orgel med en følsom og presis traktur, og det er således ikke vanskelig å spille på lag med orgelet, uavhengig av hva slags artikulasjon/agogikk man skulle ønske.

Ellers føler jeg at Dahl gir oss en Mendelssohn der det tenkes lange linjer og et relativt stramt og jevnt spill. I enkelte av de langsomme satsene kunne jeg kanskje ønsket litt mer fleksibilitet, men det er en tydelig rød tråd i alt Dahl foretar seg, og når vi kommer til satsens sluttakkord er det ingen tvil om at sånn ville Dahl det skulle det være.

Stephen Tharps innspilling på Naxos er på et mye mindre orgel (20/II+P), der det klanglige er mer orientert mot Frankrike. Tharp spiller levende og gir også en helstøpt tolking av sonatene. Men på grunn av instrument og kirkerom blir dette mer en kammermusikalsk versjon, der artikulasjonen er skarpere og det klanglige bærer mer preg av kontraster enn nyanser. På en måte er dette Mendelssohn sett gjennom ikke-tyske (neo-)barokk-briller. Nå behøver ikke det være så galt; Mendelssohn møtte jo mange ulike instrumenter på sine reiser (også

«gamle»), sonatene er skrevet for England og Mendelssohn har neppe hatt ett bestemt instrument i tankene under komponeringen. Jeg vil på ingen måte være Tharps innspilling foruten, jeg synes den viser Mendelssohns nære forbindelse til 1700-tallet og Bach på en meget god måte. Men samtidig mangler han jo den mer idiomatiske orgelklangen. Kun ett sted synes jeg han «utkonkurrerer» Dahl: Allegretto-satsen i sonate 4. Der spiller Tharp melodistemmen i tenor (fra t. 24) på en mild og klangfull Montre 8' med utrolig bæreevne, mens Dahl bruker en rørstemme som kan bli litt trettende for øret, særlig i den liggende sluttonen gjennom 12 takter.

Når Dahls produksjon er blitt så over-

bevisende har det selvsagt også med opptaket å gjøre. Sofienberg kirke er som nevnt et takknemlig rom å lage musikk i, men ingen opptak lager seg selv. Jeg synes både instrument og rom har blitt fanget opp på en fabelaktig måte, med et varmt og naturlig lydbilde. Sats 1 i sonate 3, takt 103-109 er ofte et kritisk område, med 16-deler i pedal under brå og punkterte akkordvekslinger i manual. Disse taktene er klarheten selv, og det viser tydelig at dette er kvalitetsopptak, av første klasse.

Oppsummert: Anders Eidsten Dahl og LAWO gir oss her en meget flott innspilling av Mendelssohns sonater i stort format. Denne må du ha!

It is imperative to record the circumferences of all pipes of a rank in order to discern possible aberrations that could give clues to the development of the instrument in question, which would lead to false interpretations if overlooked.

The quaint pitches and compasses of early organs are also frequently overlooked – it is not understood that the ‘rebuilt’ recorded in archive documents refer more to the conversion of antiquated pitches and compasses rather than to the tonal updating of stop-lists.

To research the past phases of a historic organ, essential hints and clues may be found hidden in the pipe scales, which are impossible to grasp if only studying older documentation which merely records the C-pipe values. Most misleading of all are the diagrams claiming to display ‘deviation from Normal Scale’ expressed in so and so many semitones – with their blunt simplifications they are useless for faithfully reproducing pipes or for understanding what has happened to the organ through its lifetime

(Mads Kjersgaard: Fingerprints of Ancient Masters.
ISO Journal 54, desember 2016)